

2. Костенко Ю. О. Шувалова Т. О. Щодо захисту прав платників податків в умовах воєнного стану. Київський часопис права. №1. 2023. С. 187-193
3. Багнюк Б. Зміни в податковій сфері у зв'язку з воєнним станом. Mind.ua TOB «Фьючер Медіа». URL: <http://surl.li/lkoicq>
4. Жирій К. Рада розблокувала закон про повернення податків на довоєнний рівень. URL: <http://surl.li/lkojz>
5. Головатюк В. Податкові перевірки: актуальна ситуація і очікування. Mind.ua TOB «Фьючер Медіа». URL: <http://surl.li/lkokb>

Кащена Наталія Борисівна,
*доктор економічних наук,
завідувач кафедри обліку, аудиту та оподаткування;
Державний біотехнологічний університет*

ПРОЕКТУВАННЯ МОДЕЛІ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ БІЗНЕСОМ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

Інтеграція цифрових технологій у всі сфери бізнесу вимагає докорінної зміни методів управління, підвищує вимоги до бухгалтерського обліку і потребує посилення інформаційної, контрольної та прогностичної його функцій задля прийняття обґрунтованих стратегічних рішень. Тому на часі формування прогресивної системи управління бізнесом, яка дозволяє досягати стратегічних цілей розвитку шляхом проектування інформаційно-технологічної архітектури облікових даних із застосуванням засобів діджиталізації.

На особливу увагу під час проектування моделі обліково-аналітичного забезпечення управління бізнесом заслуговує процес трансформації обліково-аналітичної інформації, що полягає у структуруванні вхідного і вихідного потоків обліково-аналітичних даних, їх обробки та генерування релевантних інформаційних масивів для ідентифікації економічної активності підприємств та управління нею. Процес трансформації обліково-аналітичної інформації в управлінні економічною активністю забезпечується обумовленою взаємодією таких елементів і процедур: використання комплексу методичних засобів і інструментів; специфічні облікові процедури; аналітичні процедури; система алгоритмів комп'ютерних програм; процедури прийняття рішень; обліково-аналітичне узагальнення обробленої інформації [1].

Стрижневим складником моделі обліково-аналітичного забезпечення управління бізнесом є процес перетворення інформаційних потоків та встановлення ідентифікаторів економічної активності. Трансформація вхідних інформаційних потоків у вихідні – звітну інформацію, передбачає формування пулу даних – ядра інтегрованої системи обліково-аналітичного забезпечення, що представлені сукупністю фінансових й нефінансових,

кількісних та якісних показників, які характеризують потенціал формування економічної активності і дозволяють оцінити інтенсивність зміни її рівня у просторі і часі.

При проектуванні моделі обліково-аналітичного забезпечення управління бізнесом слід орієнтуватися на її універсальність, а саме – на можливість безпечного та ефективного застосування на підприємствах різних форматів задля побудови архітектурних рішень інформкомунікаційної взаємодії на всіх етапах управлінського процесу. Тому в контексті безпечного та ефективного функціонування складовими елементами архітектоники моделі обліково-аналітичного забезпечення референтного типу мають бути:

- декомпоновані графічні схеми бізнес-процесів;
- операційні стандарти торговельного підприємства;
- функціональні обліково-аналітичні інструкції;
- організаційно-функціональна структура підприємства;
- показники виміру ефективності облікового, аналітичного і контролінгового процесів;
- форми та стандарти звітності;
- документація, що регламентує процеси.

Процес проектування моделі обліково-аналітичного забезпечення управління бізнесом здійснюється поетапно і починається з визначення проблеми. Чіткіше сформульована проблема набагато легша для розв'язування. Коли неправильно визначена проблема, то це унеможлиблює створення ефективного рішення поряд із об'єктивними (економіко-політична ситуація в країні; цифрова трансформація економіки тощо) та суб'єктивними (кадрова та управлінська політика; фінансово-ресурсний, інноваційно-інвестиційний, соціально та екологічний потенціал підприємства тощо) передумовами формування ефективного проекту. Чітко визначене завдання передається стейкхолдерам-виконавцям: обліково-аналітичним працівникам, технічному та допоміжному персоналу з обробки даних) щодо формування масивів вхідної інформації. Проте мало хто із кваліфікованих стейкхолдерів-менеджерів, які приймають рішення, обмежується тільки економічними результатами в процесі розроблення, прийняття і реалізації рішень. Загалом існує шість вимог до раціональності формування моделі обліково-аналітичного забезпечення управління бізнесом, пов'язаних з процесом прийняття рішень: економічність, технічність, легальність, соціальність, процедурність, політичність.

Другим етапом є підготовка вхідної обліково-аналітичної інформації. Описання та вибір оптимальних альтернатив, принципів та базових вимог до інформації та бажаного результату. При цьому система обліково-аналітичного забезпечення має включати такі компоненти:

- інтерактивність – означає, що система відгукується на різного виду дії, якими користувачі інформації мають вплинути на обчислювальний процес, зокрема, у діалоговому режимі;

– інтегрованість – це сумісність складових системи щодо керування даними і засобами спілкування з користувачами в процесі підтримки прийняття рішень;

– потужність означає здатність системи відповідати на найістотніші запитання;

– доступність – це здатність забезпечувати видачу відповідей на запити користувача в потрібній формі і в необхідний час;

– гнучкість характеризує можливість системи адаптуватися до змін потреб і ситуацій; надійність означає здатність системи виконувати потрібні функції протягом заданого тривалого періоду;

– робастність – це здатність системи відновлюватися в разі виникнення помилкових ситуацій як зовнішнього, так і внутрішнього походження;

– керованість означає, що користувач може контролювати дії системи, втручаючись у хід розв'язування задачі.

Третій етап передбачає реалізацію (впровадження) баз даних. Прийняття рішення є кульмінацією єдиного процесу моделювання обліково-аналітичного забезпечення управління бізнесом. Специфічний процес розроблення рішення може бути зтяжним і складним або стрімким і простим. Проте для будь-якої проблеми і будь-якої множини альтернатив, розроблених з комп'ютерною допомогою або без неї, якщо тільки рішення розроблене, що-небудь, звичайно, має відбутися.

На четвертому етапі здійснюється перевірка виконання і оцінювання. Вимірювання й оцінювання наслідків рішення, яке було реалізоване, потрібне стейкхолдерам, які формували дане рішення, оскільки вони відповідальні за нього. За відслідковуванням процесу реалізації рішення можуть з'являтися нові проблеми. У деяких випадках потрібне регулювання чи виправлення дій.

Останнім етапом процесу обліково-аналітичного забезпечення управління бізнесом є етап власне впровадження розробленої референтної моделі. Для реалізації завершального етапу важливим заходом є розробка детального плану дій. Цей етап є найголовнішим та найбільш складним, відповідно до якого необхідно:

– організувати теоретичне та практичне навчання співробітників новим бізнес-процесам управління;

– провести кадрові зміни обліково-аналітичного забезпечення управління;

– впровадити систему виміру ефективності показників управління;

– автоматизувати обліково-аналітичні операції при існуванні такої можливості (корпоративні інформаційні технології);

– постійно проводити моніторинг результатів впровадження та контролювати показники результативності та економічної активності підприємства торгівлі.

Відпрацювання найважливіших компонентів підсистеми полягає у формуванні на основі дерева цілей відповідних блоків і комплексів обліково-економічних та аналітичних завдань обліково-аналітичної системи. У

сукупності з відпрацюванням інформаційного потоку і зворотних зв'язків це дозволяє спроектувати ефективну модель обліково-аналітичного забезпечення управління бізнесом. Слід зазначити, що ця модель не може бути сталою у часі, оскільки вплив діджиталізації та зовнішнього середовища зумовлює певні зміни й запити ключових стейкхолдерів можуть мати значний вплив на заміну деяких елементів моделі через неможливість ухвалювати якісні управлінські рішення (зворотній зв'язок).

Під час проектування моделі обліково-аналітичного забезпечення управління бізнесом за представленим підходом є можливість забезпечити системність у реєстрації господарських операцій і генерування релевантних даних. Мейстимом підвищення ефективності формування обліково-аналітичних даних є діджитал-контур інформаційної системи управління підприємством, який включає інтерфейси для імпорту та експорту даних та забезпечує діджиталізацію всіх етапів облікового процесу; підтримує ведення довідників об'єктів обліку інноваційної діяльності, рахунків бухгалтерського обліку, констант, форм облікових реєстрів та звітності.

Даний діджитал-контур є складовою інформаційної системи бухгалтерського обліку суб'єкта бізнесу, яка складається з трьох основних підсистем: TPS - Transaction Processing System, яка підтримує щоденні бізнес-операції; GLS - General Ledger System / FRS - Financial Reporting System та MRS - Management Reporting System. Їх функціонування передбачає застосування таких інструментів діджиталізації обліково-аналітичного забезпечення управління підприємством, як: програмні продукти; технології: хмарних обчислень; електронного обміну даними (EDI); штучного інтелекту; інформаційно-комунікаційні; методи і техніки аналізу та обробки великих даних. При цьому основними інструментами діджиталізації управління підприємством виступають: інформаційно-комунікаційні технології, для уніфікованої комунікації та незалежності від місця перебування (Viber, Telegram, Zoom, Skype, WhatsApp); програмні продукти (BAS, BAS ERP, Bitrix 24 та інші); технології електронного обміну даними (EDI – Electronic Data Interchange), методи і техніки аналізу й обробки великих даних (Big Data); технології хмарних (Cloud Computing) та туманних обчислень; інтелектуальні технології, такі як машинне навчання; впровадження гібридних рішень [2, с. 21]. Завдяки цифровим інноваціям спрощуються технологічні процеси, розширюється та персоніфікується облік, підвищується ефективність всіх бізнес-процесів сучасного підприємства [3].

Викладене доводить, що новітні тренди цифрової трансформації економіки формують відповідне полісуб'єктне середовище, особливостями якого є динамічність, високий ступінь невизначеності ведення бізнесу й поступове перенасичення ринку різноманітними товарами і послугами, та потребують швидкого реагування й адаптації суб'єктів господарювання до стрімких змін бізнес-оточення та потреб стейкхолдерів. За цих обставин кожен суб'єкт господарювання потребує якісної обліково-аналітичної системи управління бізнесом. Ця система являє собою з одного боку – об'єднання програмних, технічних засобів, персоналу та інформаційних

технологій для створення інформаційної продукції, а з іншого – сукупність послуг та продуктів, що надаються користувачам, і потребує постійного оновлення з урахуванням мінливих зовнішніх та внутрішніх факторів і останніх новацій в ІТ-сфері.

Список використаних джерел

1. Кащена Н.Б. Обліково-аналітичне забезпечення управління економічною активністю підприємств торгівлі: теорія, методологія, практика: монографія. Харків : Видавництво Іванченка І.С., 2021. 389 с.
2. Лігоненко Л., Хріпко А., Доманський А. Зміст та механізм формування стратегії діджиталізації в бізнес-організаціях. Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Економічні науки. 2018. № 22 (62). С. 21–24.
3. Кащена Н.Б. Цифрові інновації як драйвер модернізації системи інформаційного сервісу бізнес-адміністрування. Облік, аналіз, аудит, оподаткування та фінансовий моніторинг в умовах глобалізаційних змін: збірник матеріалів VIII Міжнародної науково-практичної конференції, 08 грудня 2022 року. К.: КНЕУ, 2022. С. 273-275.

*Корінько Микола Данилович,
доктор економічних наук, професор,
фізична особа – підприємець*

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ ШКОДИ ТА ЗБИТКІВ, ЗАВДАНИХ УКРАЇНІ ВНАСЛІДОК ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ

Відкритий воєнний напад російської федерації, за підтримки Республіки Білорусь, на Україну, розпочатий о 4 ранку 24 лютого 2022 року, призвів до того, що певна частина держави з першого дня нападу знаходиться під фактичним контролем окупаційних військ російської федерації (далі по тексту федерація). Обрана тактика військових дій федерації на території України спрямована на знищення інфраструктури, а також підприємств і організацій, які не належать до військового комплексу, чим наноситься втрати майна, недотримання доходів від діяльності зазначених підприємств і організацій (*шкода та збитки*) та економіці держави.

За результатами дослідження документів та матеріалів, які розміщуються в інформаційних джерелах, визначено такий поділ суб'єктів господарювання, яким нанесено шкоду та збитки, в залежності від місця їхнього знаходження:

- на окупованій федерацією території України (публікується у Наказах Міністерства з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України);
- на деокупованій території України;